

טריה אמברלנד

לא היטלר ולא קוויזלינג: "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנורווגיה**סיפורו של כתב העת, שבאמצעותו שאפו אנשיו לגבש אידיאולוגיה עצמאית, ששורשיה נעוצים באדמת נורווגיה ומחברים לערכים, שטבועים בגזע הנורדי הקדום**

ב-1933 הוקמה "נאשוונל סמלינג" (Nasjonal Samling) (מפלגת האיחוד הלאומי), המפלגה הפשיסטית של נורווגיה, בהנהגת וידקון קוויזלינג (Vidkun Quisling) (1887-1945). בשנות הכיבוש הנאצי של נורווגיה, מאפריל 1940 עד מאי 1945, כוננו הגרמנים שלטון אזרחי במדינה בהנהגת נציג הרייך (Reichskommissar), יוזף טרבובן (Josef Terboven) (1898-1945), והיטלר החליט ש"נאשוונל סמלינג" תהיה המפלגה הפוליטית היחידה במדינה. היתה זו החלטה חסרת תקדים מכיוון שלא היו תנועות פשיסטיות במדינות כבושות אחרות, שנהנו מפריבילגיה שכזו. וכך, "נאשוונל סמלינג", שהיתה מפלגה חסרת חשיבות מבחינה פוליטית עד 1940, הפכה לשחקנית מרכזית בימי הכיבוש הנאצי.

עם זאת, תהיה זו טעות להסיק מכך שכל הפשיסטים בנורווגיה היו אופורטוניסטים רודפי כוח, חסרי כל מחויבות אידיאולוגית אמיתית, שחיקו ללא שמץ של ביקורת את הנציונל-סוציאליזם הגרמני רק כדי לרצות את אדוניהם. למעשה, כבר מתחילת שנות ה-30 התאפיין הפשיזם הנורווגי בעימותים אידיאולוגיים חריפים ובניסיונות לגבש נציונל-סוציאליזם נורווגי עצמאי וייחודי, ששורשיו נעוצים באדמת האומה ומחברים לערכים, הטבועים בגזע הנורדי הקדום. כתב העת "ראגנארוק" (Ragnarok) וחוג הכותבים והקוראים סביבו עמדו בחוד החנית של מאמצים אלה.

"צלב אולף", הסמל המרכזי של מפלגת "נאשוונל סמלינג", היה צלב זהוב על רקע אדום, שנקרא על שמו של המלך-לוחם, אולף הקדוש, שאיחד את נורווגיה והוביל את תהליך התנצרותה במאה העשירית. לפני כמה שנים חיטטתי בצריף ליד בקתה ישנה ביער מדרום-מזרח לאוסלו, בשעה שמצאתי דגל ישן ואכול-עש, חלופה לדגל המפלגה הפשיסטית של נורווגיה. היה זה דגל יחיד מסוגו, שעוצב ככל הנראה ב-1934, במהלך הוויכוחים הסוערים על עמדת המפלגה כלפי הדת. "צלב אולף" הנוצרי הוחלף באלפבית רוני קדום - בסימן הנורדי "הגלז", הרונה של אחדות החיים והמוות, שבהקשר זה מסמלת את הלידה מחדש של השבט הנורדי בקהילת הגזע הגרמאנית. הבקתה היתה שייכת להנס סולגארד יאקובסון, העורך של "ראגנארוק".

במהלך המלחמה ולפניה, הסימן "הגלז" נחשב לסמל, המזוהה עם נציונל-סוציאליסטים פאן-גרמאניים ונאו-פגאניים בנורווגיה, שהתנגדו לקוויזלינג ולפשיזם שלו, שהיה נוצרי ולאומני יותר. הרונה קישטה את עמוד השער של כתב העת, שמראשיתו ב-1935 ועד לגיליונו האחרון ב-1945, היה הביטאון הקיצוני ביותר של הנציונל-סוציאליזם במדינה. לפני הכיבוש ב-1940, כתב העת שמר על עצמאות פוליטית והקפיד למתוח ביקורת על אנשי "נאשוונל סמלינג", שנתפשו כחקינים של הנציונל-סוציאליזם, כמי שלא מתגייסים בלב

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנורווגיה שלם למענו. מעת לעת, "ראגנארוק" תקף בחריפות גם את השליטים של גרמניה החדשה, בשעה שנתפשו כמי שמפירים את עקרונות הנציונל-סוציאליזם. בזמן הכיבוש הגרמני של נורווגיה, בשנים 1940 עד 1945, "ראגנארוק" אמנם היה כפוף לצנזורה, אולם כתב העת נקט קו מערכתי קיצוני ולא מתפשר, שלעתים קרובות הביא לעימותים גלויים בין יאקובסון ותומכיו ל"נאשונל סמלינג" ולרשויות הגרמניות.

* דגל חלופי לדגל המפלגה הפשיסטית של נורווגיה.

קו זה ננקט מכיוון שאנשי "ראגנארוק" ראו עצמם כנציגים של נציונל-סוציאליזם אמיתי והאמינו שהם רשאים לבקר את כל מי שסטה מהפרשנות הטהורה והצרה שלהם. ולכן, ניתן להבין בקלות מדוע עימות בין הצדדים היה בלתי נמנע. האוטופיזם שלהם נידון להתנגש חזיתית במציאות הפוליטית בנורווגיה הכבושה. עם זאת, העימות הזה אינו קשור רק להבדלים בין תפישת הנציונל-סוציאליזם כאוטופיזם פוליטי לנציונל סוציאליזם שבשלטון, המשמש עלה תאנה לאימפריאליזם הגרמני. הוא מורכב הרבה יותר, וכדי לרדת לעומקו, יש לבחון מקרוב את האידיאולוגיה של אנשי "ראגנארוק" ואת הפרשנות שלהם לנציונל-סוציאליזם. האידיאולוגיה וההיסטוריה שלהם שופכות אור על תנועות נאציות ועל מגמות לאומניות ופולקיסטיות באירופה בין שתי מלחמות העולם.

מי הם אנשי "ראגנארוק"?

כתב העת "ראגנארוק" הוקם בעקבות מתחים פנימיים במפלגתו של קוויזלינג, "נאשונל סמלינג", שהתגלו מיד עם הקמתה ב-1933. זרם שמרני ונוצרי, שבו היו חברים כמה ממקורביו של קוויזלינג, נאבק בקבוצה של נציונל-סוציאליסטים צעירים ורדיקלים. העימות בין שני הצדדים התמקד בשאלה איזו מפלגה "נאשונל סמלינג" צריכה להיות: תנועה אוטוריטרית-נוצרית-לאומנית, שנלחמת בבולשביזם ובניוון הרוחני והתרבותי של המודרניות, או אוונגרד של מהפכה נציונל-סוציאליסטית, שבה חוקי הגזע קובעים את הקווים המנחים לארגון מחדש של החברה.¹

רוב חברי הקבוצה הרדיקלית היו קודם לכן פעילים במפלגה קטנה בשם "מפלגת הפועלים הנורווגית הלאומית-סוציאליסטית", שהוקמה ב-1932 וחברה ב-1933 ל"נאשונל סמלינג".² הצטרפו אליהם פעילים מבוגרים ואמידים יותר, שהשקפת עולמם הפוליטית עוצבה בתקופה שבה היו סטודנטים בגרמניה בסוף שנות ה-20. אחד הפעילים הללו היה יאקובסון (1901-1980), כלכלן במקצועו, שהיה המנהיג הבלתי מעורער של הקבוצה. המאבק על השליטה במפלגה הסתיים בתבוסה של הזרם הרדיקלי, וכתוצאה מכך עזבו יאקובסון וכמה מתומכיו את המפלגה, בשעה שכמה פעילים אחרים החליטו להישאר במפלגה ולהמשיך במאבקם מבפנים. זמן קצר לאחר מכן הקים יעקובסון את הירחון "ראגנארוק", ששימש ביטאון בשביל האופוזיציה הרדיקלית במפלגה ומחוצה לה.

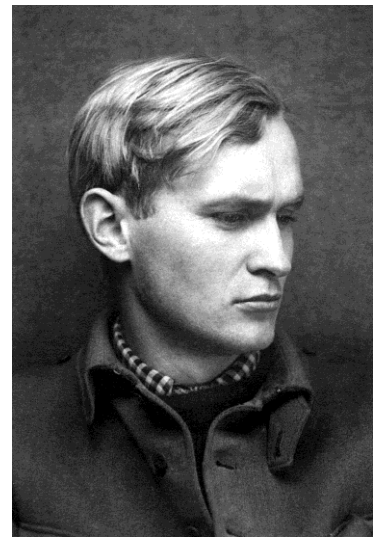
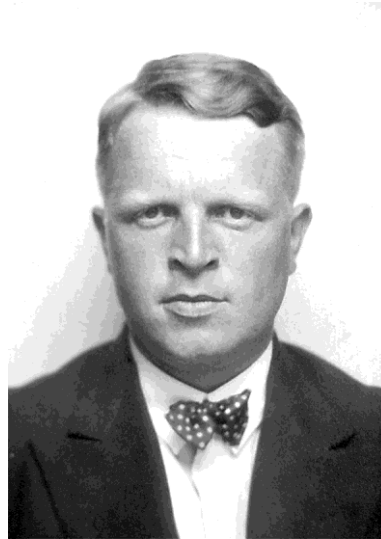
תוך זמן קצר הצליח "ראגנארוק", שנקרא על שם קרב אחרית הימים במיתולוגיה הנורדית, לגייס כאלף מנויים, ולפי הערכות, מספר הקוראים שנחשפו אליו היה גדול פי שלושה. נתונים אלה מעידים על כך שחלקם של הנציונל-סוציאליסטים באוכלוסייה היה משמעותי למדי, לפחות במונחים נורווגיים. ב-1937, הצטרפו לאנשי "ראגנארוק" פעילים רבים נוספים, שהתאכזבו ממפלגת "נאשונל סמלינג" ועזבו אותה בעקבות עימות בין קוויזלינג ליוהאן ב. יורט (1895-1969), מי שהיה ראש הזרוע הסמי-צבאית של המפלגה, "הירד".

למרות התמיכה הרחבה הזו, החוג המצומצם של כתב העת מנה לא יותר מ-20 בני אדם. מלבד יאקובסון, ושני פעילים לשעבר ב"נאשונל סמלינג", המשפטן אלברט ויסנר (1902-1986) ואיש העסקים אוטו אנגלשון (1902-1982), שאר חברי הקבוצה היו צעירים יותר ואמידים פחות. הם היו כישרוניים, אנשי שוליים חברתיים, בהם הצייר סטיין בארת-הירדאהל (1909-1972), פעיל לשעבר ב"מפלגת הפועלים הנורווגית הלאומית-סוציאליסטית"; הסופר פר אימרשלונד (1909-1943), פעיל לשעבר באס-אה בברלין, שבהמשך

¹ Dag Olav Bruknaapp, "Ideene splitter partiet", in: *Fra idé til dom: Noen trekk fra utviklingen av Nasjonal Samling*, ed. Rolf Danielsen and Stein Ugelvik Larsen (Bergen: Universitetsforlaget, 1976), pp. 9-47.

² Terje Emberland, *Religion og rase: Nyhedenskap og nazisme i Norge 1933-1945* (Oslo: Humanist, 2003), pp. 111-146. Terje Emberland and Bernt Roughtvedt, *Det ariske idol: Forfatteren, eventyren og nazisten Per Imerlund* (Oslo: Aschehoug, 2004), pp. 192-203.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנורווגיה
 התנדב למען פרנקו במלחמת האזרחים בספרד; והמלחין הנודע, גייר טבייט (1908-1981), שהיה נאו-פגאני
 ואנטי-נוצרי נלהב.

* מימין: פר אימרשלונד, הנס סולגארד יאקובסון, ארלינג וינסנס.

"ראגנארוק" ושאלת הגזע

אנשי "ראגנארוק" היו נציונל-סוציאליסטים רדיקלים בכל הקשור לרצונם להביא לשינוי מקיף ומהותי - תרבותי, פוליטי, חברתי ודתי - של פני החברה. הם האמינו שכדי להגשים את חזונם יש לחזור לשורשים, כלומר לגזע, ששימש מפתח פרשני להבנת ההיסטוריה והחברה, ולמאבק בין הגזעים. לטענתם, כדי ליצור עולם אידיאלי בעתיד, יש לעצב מחדש את התרבות, הדת והמסגרת הסוציו-פוליטית של החברה ולהתאימן לאיכויות הספציפיות של כל גזע.

הגזע היה בשבילם עקרון מכונן, שהתגלם, בדרגות שונות של שלמות, בשייכות של האדם לעם מסוים. לפי תפישה זו, כל הגזעים מתפתחים ללא הרף: הם יכולים להיות טהורים וישרים יותר, והם יכולים להתנוון. המטרה היא להשיב לעם הנורווגי את תודעת הגזע הגרמאני באמצעות הפוליטיקה והתרבות ולשחרר כך את הכוחות הרדומים של נשמתו הגזעית. בסופו של דבר, פעולות אלו יביאו לשינוי החברה מן היסוד. ואולם, מושג הגזע שלהם לא נשען רק על הגדרות ביולוגיות, אלא על קיומן של מעלות רוחניות, שקשורות לגזעים שונים, כפי שיאקובסון כתב: "גזע שייך לגישה, השקפת עולם ונשמה לא פחות מאשר פיזיולוגיה".³ ומכיוון שטוהר הגזע מוגדר לא רק באמצעות קריטריונים ביולוגיים נוקשים, אלא גם באמצעות מושגים תרבותיים ו"רוחניים" מטושטשים, הרעיון הזה הוא כמובן גמיש למדי, והתברר שהוא גמיש דיו כדי לשנות את צורתו בהתאם לנסיבות הפוליטיות המשתנות.

³ Hans Solgaard Jacobsen, *Ragnarok*, no. 6-7 (September 1935), p. 169.

חוק סכנת המוות

המושג הנזיל הזה של גזע היה קיים בזרמים רבים של האידיאולוגיה הנציונל-סוציאליסטית בגרמניה ובקרב תנועות במדינות אחרות באירופה, שזיהו את עצמן עם עקרונות היסוד של הנציונל-סוציאליזם. האידיאולוגיה של אנשי "ראגנארוק" היתה יוצאת דופן בכל הקשור לאופן שבו הם שילבו בין הדגשת הגזע הגרמאני להתגאות נלהבת בזהות הנורווגית. השילוב הזה התאפשר באמצעות אימוץ מושגים דתיים-אבולוציוניים של הסופר הנורווגי ארלינג וינסנס (1893-1935). בספריו, *Til en ukjent gud* ("לא לאל לא ידוע") מ-1919 ו-*Den neste stat* ("המדינה הבאה") מ-1925 הופך וינסנס את תורת האבולוציה של דרווין למיתוס דתי מכונן. בסגנון כתיבה, שמזכיר את האפוריזמים הפילוסופיים של ניטשה, הוא הכריז על בשורה חדשה לאדם הנורדי. היא מבוססת על רעיון נצחי ושליט, שאותו הוא כינה "חוק סכנת המוות", שלפיו, כשהסביבה כופה על בני האדם סכנת חיים, הם מוכרחים לזנוח את אורחות חייהם ולהיעזר בכישרונות המולדים שלהם. אם בני האדם חשופים באופן מתמיד לתנאי חיים דלים ומסוכנים, הם יכולים לרומם את עצמם לגבהים חדשים. "היהלום נוצר בלחץ. ללא לחץ אין יהלום. וללא סכנה, אין אבולוציה, אין ממלכת החיות, אין אדם", הוא כתב.⁴

לפי וינסנס, "חוק סכנת המוות" יצר את הגזעים האנושיים השונים. בעידן הפרה-היסטורי, הקדמונים נאלצו להחליט מה לעשות כשהקרחונים נסוגו. חלק מהם פנו דרומה בחיפוש אחר סביבה נעימה ומספקת יותר. חלק נשארו במקום. אלה הפכו לגזעים האפריקאיים והאסיאתיים. לעומתם, הבחירה של האבות הקדמונים של העמים הנורדיים היתה שונה. "בואו נלך לצפון", הם אמרו. "בוא נלמד להילחם נגד דרקונים, אויבי האלוהים והחיים. בואו נתחמש, נתחזק ונכבוש מחדש את ממלכת אלוהים בארץ".⁵ בזכות החלטה זו, כך טען וינסנס, הם נחשפו לסכנה הגדולה ביותר והפכו לגבוהים יותר, לחזקים יותר, ולמבריקים יותר מכל גזע אחר.

"חוק סכנת המוות" לא רק מסביר את ההבדלים בין גזעים שונים, אלא הוא גם תקף לגבי השונות בתוך כל גזע וגזע. כך, טען וינסנס, קיימת היררכיה בתוך הגזע הגרמאני, שלפיה הנורווגים, שלא במפתיע, נמצאים בפסגת האבולוציה הגזעית, זאת מכיוון ש"מי שחי תחת האיום הגדול ביותר, מחנך את עצמו ואת הגזע שלו לקראת שליטה בעתיד".⁶ מכיוון שתנאי החיים בנוורווגיה קשים ותובעניים ביותר, נאלצו הנורווגים לפתח ולזקק את האיכויות הגזעיות שלהם יותר מכל קבוצה גרמאנית אחרת ושמרו על חוכמת הגזע במיתוסים שלהם ובדמם. לעומת זאת, עמים אחרים, כמו הגרמנים והדנים, התנוונו עם השנים. הנוף שסביבם היה מונוטוני, והם חיו באזורים פוריים, שקל לעבדם. לכן, הם הפכו לביורוקרטים, חומרניים וצרי

⁴ Winsnes, *Den neste stat*, pp. 33.

⁵ Winsnes, *Ibid.*, pp. 33.

⁶ *Ibid.*, 48.

אופקים.

השקפת העולם, שלפיה תהליך מתמשך של סלקציה והסתגלות העניק לנורווגים את סגולותיהם המיוחדות, מבוססת על ההנחה שיש קשר ישיר בין גזע, עמים ונוף. הנחת יסוד זו היתה מרכיב מרכזי באידיאולוגיה של התנועה הפולקיסטית בגרמניה במעבר בין המאה ה-19 למאה ה-20, באמונה שיש קשר מסתורי בין תכונות אופי של עמים לסביבה, שאותה הם מאכלסים. במקרה זה, התרבות הפופולרית של התנועה הפולקיסטית, ששורשיה סביבתיים, הוצגה כהפך הגמור ל"ציוויליזציה המלאכותית", המטריאליסטית והממוכנת של המודרניות.⁷

* עטיפת ספרו של וינסנס, "המדינה הבאה".

⁷ George Mosse, *The Crisis of German Ideology: Intellectual Origins of the Third Reich* (Schocken Books, 1981), p. 18ff.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורווגיה

אנשי "ראגנארוק" אימצו בהתלהבות את פילוסופיית האבולוציה הפולקיסטית של וינסנס. היא אפשרה להם להצדיק את קיומו של מגוון לאומי רחב במשפחה הנציונל-סוציאליסטית. אף על פי שכל חברי הגזע הגרמאני חולקים את אותן תכונות בסיסיות, המאפיינים התרבותיים והגזעיים השונים של כל שבט או עם קובעים את התצורה הפוליטית הספציפית של כל מדינה ומדינה. הנאציזם הגרמני לגווניו נתפש כתוצר של אדמת גרמניה ותכונות הגזע המיוחדות של העם הגרמני. ומשום כך, גם הנציונל-סוציאליזם הנורווגי צריך להיות מושרש באדמה הנורווגית ולשקף את האיכויות הגזעיות של הנורווגים.

השקפה זו אפילו יכולה לשמש בסיס לביקורת על כמה מאפיינים של הנציונל-סוציאליזם הגרמני, שלא עמדו בקריטריונים של אנשי "ראגנארוק". כך, למשל, הם טענו שהנאציזם הגרמני היה יותר מדי מיליטריסטי וקונפורמיסטי, ולכן הוא אינו יכול להתאים לרוח הוויקינגית העצמאית של הנורווגים. למעשה, סטיין בארת-היירדאהל טען כבר ב-1934 שרוח זו היא הליבה האמיתית של הנציונל-סוציאליזם ומכיוון שהוא "בראש ובראשונה נורדי, והפילוסופיה שלו היא נורדית עתיקה, הנציונל-סוציאליזם הוא יותר נורווגי מאשר גרמני".⁸

פרשנות זו לנציונל-סוציאליזם מופיעה גם בביקורת של יאקובסון על הפשיזם האיטלקי. בעיניו, הפשיזם היה ביטוי של אוניברסליות לבנטינית, "הרוח של יהודה ושל רומא", כהגדרתו. בכל הקשור למדיניות חוץ, אוניברסליות זו התגלמה במדיניות האימפריאליסטית האיטלקית באפריקה ובניסיון להפיץ את האידיאולוגיה הפשיסטית במדינות אחרות באירופה. בניגוד גמור ליהירות האימפריאלית הזו, הנציונל-סוציאליזם האמיתי, כך טען יאקובסון, מתאפיין בהתמקדותו "במגוון האנושי ובצד המהותי של הקיום, בזכות הקדושה לחיים בריאים, טבעיים ואורגניים ובהבדלים בין העמים".⁹

דת

יאקובסון ותומכיו נעזרו בתפישת הגזע הקיצונית שלהם ובאימוץ הפילוסופיה של וינסנס גם כדי לתקוף את הנצרות. בעיניהם, הדת הנוצרית היא מקור להשפעות גזעיות זרות על החברה הנורווגית. היא החלישה באלף השנים האחרונות את רוח הגזע הנורווגית והפכה את הנורווגים לעבדים של מעצמות זרות. ולכן, חזרה לדת הנורדית, גם אם בגרסה מודרנית שלה, היא הכרחית להתעוררות הגזע. ולא היה זה עניין שולי – לשאלת הדת היה תפקיד חשוב בתעמולה שלהם. למעשה, מאמרים על סוגיות הקשורות לדת תפשו מקום מרכזי בכתב העת, ונראה שהנאו-פגאניות האנטי-נוצרית של "ראגנארוק" היתה למרכיב האידיאולוגי החשוב ביותר, שהפריד בין הכותבים בו לזרמים "מתונים" יותר בפשיזם הנורווגי. לעתים קרובות, כשבזמן המלחמה נאסרה ביקורת פומבית על השלטון, אנשי "ראגנארוק" עקפו את הצנזורה ומתחו ביקורת על

⁸ *Nasjonal-socialisten*, no. 5 (May 1934).

⁹ Hans S. Jacobsen, "Nasjonal-socialisme og fascism", *Ragnarok*, no. 6–7 (September 1935), p. 141.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורווגיה

"נאשונל סמלינג" ומשטר הכיבוש הגרמני במסווה של התקפות על הדת.

אין זה אומר שאנשי "ראגנארוק" לא התייחסו ברצינות לנאו-פגאניות שלהם. במובנים רבים, השקפותיהם הדתיות סייעו לעצב את זהותם, ובשביל חלק ניכר מהם, המאבקים למען דת נורדית מודרנית ונגד הנצרות היו בראש סדר העדיפויות. ובדומה לסוגיות חשובות אחרות הושפע יחסם לדת מתפישת הגזע הקיצונית שלהם. הגזע לא רק הגדיר בשבילם את העטיפה החיצונית של הדת – הטקסים, המיתוסים והמנהגים – אלא גם את מהותה, בשעה שהוא נתפש כמרכיב המכונן של כל דת, כמייצג של האמת במובנה העמוק ביותר.

בדומה ללא מעט אנשי דת פולקיסטים בגרמניה, האמונה הדתית של אנשי "ראגנארוק" היתה סוג של "פנתאיזם נטורליסטי", שבו המונח "אלוהים" היה מופשט למדי, שם נרדף ל"חוק גזע אלוהי" ואימננטי, ששולט בטבע, בהיסטוריה ובבני האדם, זאת בדומה ל"חוק סכנת המוות" של וינסנס. לפי השקפה זו, הגאולה תלויה במעשי האדם. ניתן להגיע אליה באמצעות מימוש הפוטנציאל הגזעי שלו, שמאפשר לו לחיות בהתאם ל"חוק האלוהי". הדחייה הזו של האמונה הנוצרית בחיים שלאחר המוות, במושג החטא ובנסים משקפת, אגב, גם את הביקורת שנמתחה על הנצרות מצד אויבי הנציונל-סוציאליזם משמאל.

* מימין: כרזת גיוס לאס.אס בנוורווגיה. משמאל: שער כתב העת "ראגנארוק".

אף על פי שסמלים ומיתוסים של הדת הנורדית העתיקה הופיעו תכופות בכתביהם של אנשי "ראגנארוק",

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורווגיה

אין זה אומר שהם רצו לסגוד מחדש לאלים נורדים כמו אודין ותור. במקום זאת, הם הציעו פרשנות מטאפורית לדת הנורדית, שלפיה מיתוסים ודימויים נתפשו כהתגלמות של אמיתות ביולוגיות וגזעיות, ותבונת חיים עמוקה מסתתרת מאחורי הקישוטים החיצוניים של הדת העתיקה של הוויקינגים. כיצד שרדה תבונה זו בשנים החשוכות של שלטון הנצרות בעולם הגרמאני? כיצד היא הועברה מדור לדור? התשובות לשאלות הללו עמומות, אולם נראה שהם האמינו שהסיבות להישרדות התבונה ולהנחלתה קשורות בדם, לא במובן הביולוגי, אלא כמטאפורה לתת-מודע קולקטיבי, שמשותף לכל מי ששייך לגזע הגרמאני.

מכאן התקבעה גם אמונה, שלפיה יש בני אדם, שניחנו ביכולת נדירה להתחבר ללא-מודע הקולקטיבי של הגזע באמצעות "הקשבה לקולו של הדם". פר אימרשלונד, אחד מאנשי "ראגנארוק", שנודע בזכות כתיבתו, אומץ לבו ויופי "ארי" למופת, נחשב לאחד מיחידיו סגולה אלה. בקרב כמה נציונל-סוציאליסטים הוא נתפש כנביא כריזמטי, שדעותיו והאינסטינקטים שלו לא נלמדו מהקשבה לאחרים או מקריאת ספרים, אלא מאינטרוספקציה מיסטית.¹⁰ וכשאימרשלונד מת ב-1943, לאחר שנפצע בקרבות בפינלנד, התעצמה הכת סביבו עוד יותר, וסיפור חייו כקדוש מעונה הפך למיתוס נורדי.

כריזמה כמו זו של אימרשלונד היתה כמובן נחלתם של מעטים. עם זאת, בעיני אנשי "ראגנארוק", ניתן היה למצוא הצדקות רציונליות יותר לדת הנורדית, שאינן מסתמכות על מיסטיקה. הם האמינו שעיקרי הנצרות מופרכים ומיושנים, וכי לעומתם האמיתות הפנימיות של הדת הנורדית אינן סותרות את המדע המודרני: התבונה שבדת זו, שבאה לידי ביטוי במיתוס ובשירה, מיוצגת כיום בשפה האובייקטיבית והקונקרטי של המדע. ולכן, הם תפשו את דתם הנאו-פגאנית כרציונלית, כדת שצופה אל פני העתיד ועונה על הצרכים של האדם המודרני.

פאן-גרמאניות

התמקדות בשייכות הגזעית משפיעה, כמובן, על תפישת מדינת הלאום. אנשי "ראגנארוק", למשל, שהאמינו בקרבה רוחנית וביולוגית בין כל העמים הגרמאניים, תמכו באיחוד פוליטי פאן-גרמאני. בשונה מהלאומנים של "נאשונל סמלינג", הם חשבו שמדינת הלאום הנורווגית היא תולדה של נסיבות היסטוריות מסוימות ולא תולדה של הטבע - כל המדינות הן תוצר מלאכותי, מעשה ידי אדם, וכולן תלויות בהיסטוריה. לעומת זאת, הגזע הוא קבוע ואינו משתנה.

ואולם, אף על פי שמדינת הלאום של הנורווגים היא פועל יוצא של נסיבות היסטוריות, אין זה אומר שהעם הנורווגי הוא תוצר שרירותי של נסיבות אלו. תחושת הקרבה בין הנורווגים לא נבעה מהזדהות משותפת עם מדינת הלאום, אלא מרגש שבטי טבוע, שמושרש במאפייני גזע משותפים, שנוצרו ועוצבו

¹⁰ Barth-Heyerdahl, Imerslund's obituary, *SS-Hefte*, 1944.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורוגיה

בתנאי סביבה קשים. ומכאן שהקרבה הזו התקיימה זמן רב לפני הקמת נורווגיה, המדינה.

אנשי "ראגנארוק" לא זיהו את האיחוד הפאן-גרמני העתידי עם הרייך הגרמני. גרמניה נחשבה אמנם למנהיגת האומות הגרמאניות, אולם אין זה אומר שהיא רשאית לכפות אחדות על אומות קטנות יותר באמצעות התפשטות אימפריאליסטית או משטרי כיבוש אלימים. משמעות האידיאלים האנטי-אוניברסליים של הנציונל-סוציאליזם היא שיש לכבד את החופש והריבונות של כל אחד מהשבטים הגרמאניים, או כפי שיאקובסון טען: ההתעוררות הגזעית צריכה להתרחש "בתוך המסגרת של כל עם ועם".¹¹

לאחר הכיבוש הגרמני של נורווגיה, אנשי "ראגנארוק" התנגדו בחריפות למה שנתפש בעיניהם כשימוש אימפריאליסטי באידיאלים פאן-גרמאניים. "תמיד רצינו שיתוף פעולה פורה ואיחוד פאן-גרמאני", כתב יאקובסון. "אבל אם המשמעות היא שלמדינות גרמאניות קטנות יותר יהיה תפקיד שולי רק משום שיש בהן פחות תושבים, אז אנחנו מתקדמים בכיוון הלא נכון. שלטון הרוב הזה לא עולה בקנה אחד עם העקרונות הנורדיים ולא משרת אף אחד מהצדדים, לא את המדינות הקטנות ולא את המדינות הגדולות. הגזע הוא הקובע, ובהתאם לתפישה זו אין מניעה שעם קטן ישלוט על עם גדול ממנו".¹²

אנשי "ראגנארוק" ו"תנועת האמונה הגרמנית" (*Deutsche Glaubensbewegung*)

כמה תנועות לאומניות ופולקיסטיות בגרמניה קידמו, לפחות ברמה הרטורית, חלק ניכר מהשקפות העולם של אנשי "ראגנארוק". זהו אחד המאפיינים הייחודיים של הקבוצה הנורווגית – כבר עם הקמתה יצרו חברה קשרים עם ארגונים ובעלי תפקידים בכירים בגרמניה הנאצית, שם הנציונל-סוציאליזם הנאו-פגאני שלהם זכה (או לפחות נתפש כזוכה) לתהודה.

בשנים 1935 ו-1936 התגלעה מחלוקת בין הנהגת "נאשוניל סמלינג" לאנשי "ראגנארוק", ובמרכז ניצב היחס השונה של שתי הקבוצות כלפי הנצרות. ולכן, היה זה רק טבעי שאחד הניסיונות הראשונים של אנשי "ראגנארוק" ליצור קשר עם קבוצות בגרמניה היה עם "תנועת האמונה הגרמנית" (*Deutsche Glaubensbewegung*) ועם מנהיגה, יעקב וילהלם האואר (1881-1962), שהטיף גם הוא להחליף את הנצרות בדת שמבוססת על גזע ועל פגאניות מחודשת.

ב-1935 ביקר גייר טבייט את האואר בטיבינגן, והפגישה ביניהם הובילה לידידות ארוכת שנים בין השניים. המלחין הנורווגי הוצג גם בפני בכירים אחרים בתנועה, כמו המזכ"ל פאול זאפ (1904-1999) וחוקר הגזע והסופר האנס פ.ק. גינטר (1891-1968). שיתוף הפעולה הזה הביא לחברותו של יאקובסון במערכת כתב העת "דויטשר גלאובה" (*Deutscher Glaube*, "אמונה גרמנית") ב-1936 ולניסיונות להקים סניף של תנועת

¹¹ Jacobsen, "Nasjonalisme og fascisme", *Ragnarok*, no. 6-7, (September 1940), p. 141.

¹² Jacobsen, *ibid.*

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורווגיה

האמונה בנוורווגיה. הקשר עם האואר ואנשיו נשמר בשנים שבין המלחמות.¹³ טבייט הצטרף לצוות העורכים של "ראגנארוק", שם היה לתומך נלהב בהאואר ותנועתו. ב-1936 הוא הזמין את הפרופסור הגרמני להרצות בנוורווגיה, בין השאר כדי להשיק תא נורווגי של תנועת האמונה הגרמנית במהלך הביקור. ואולם, בשנים 1935 ו-1936 השתנה האקלים הפוליטי בגרמניה. היטלר והכנסיות הגיעו להבנות זמניות, ולמטטר הנאצי כבר לא היה צורך להשתמש בקבוצות נאו-פגאניות כאיום מוסווה על הדומיננטיות הנוצרית. הפעילות הציבורית של תנועת האמונה הגרמנית נאסרה ב-1936, ועל האואר נאסר לעזוב את המדינה – בעיקר כדי למנוע עוינות כלפי המטטר מצד העיתונות הזרה בגלל ביקורתו על הנצרות. זמן קצר לאחר מכן עזב האואר את תנועתו, ולאחר שהשתלטו עליה כמה פעילים נאצים נאמנים, היא התפרקה בהדרגה ונבלעה במפלגה הנאצית.

אנשי "ראגנארוק" התאכזבו מאוד מההאחדה הדתית, ה"גלייכשולטונג" (Gleichshaltung), שמנעה מגוון תרבותי ודיכאה כל התנגדות דתית למטטר. קודם לכן, רווחה בקרבם תחושה של אופטימיות משיחית: בהשראת המקרה הגרמני, הם האמינו שההתעוררות הגזעית של העם הנורווגי ממשמשת ובאה. וכשתבוא, כך סברו, היא תביא באופן בלתי נמנע לרפורמציה דתית, שבה ישתחררו רבים מעול הנצרות ויחזרו למקורות הדתיים של השבטים הנורדיים. ואולם, עתה, בשעה שהכוחות המהפכניים של הנציונל-סוציאליזם הגרמני אוכפים את ה"גלייכשולטונג", פחתו הסיכויים לרפורמציה נאו-פגאנית קרובה. הם תלו את כל תקוותם באליטה נאו-פגאנית מלוכדת, שמאמינה בתורת הגזע ותשמור על הגחלת.

אנשי "ראגנארוק" והאס.אס

יאקובסון הביע את חששו בנוגע לכך בשיחה עם הימלר בכנס השנתי של החברה הנורדית (Nordische Gesellschaft), שהתקיים ב-1937.¹⁴ הרייכספיהרר אס.אס, שבעצמו היה אנטי-נוצרי נלהב, היה ודאי קשוב מאוד כלפיו מכיוון שבעקבות הפגישה חלה תפנית בקשרי "ראגנארוק" וגרמניה. כשהתחוויר לנוורווגים שהאואר ותומכיו הנאו-פגאניים לא יכולים עוד לשמש בעלי ברית יעילים, הם הפנו את מאמציהם לכיוונו של הימלר וארגונו, במיוחד לאחר הכיבוש הגרמני של נורווגיה, שם האס.אס הצליח לצבור השפעה עצומה. היה זה בעיקר הודות להקמת מנהל אזרחי גרמני הכפוף לטרבובן. כדי לנהל את עבודתו ביעילות, נציג הרייך היה זקוק להבטיח לעצמו סמכויות שלטוניות, שאינן תלויות בוורמאכט, ולכן שיתף פעולה עם האס.אס. שיתוף הפעולה הזה העניק להימלר עוצמה רבה, והוא היה יכול לבוא אל טרבובן בדרישות רבות, בהן הקמת משרד למפקד האס.אס והמשטרה (HSSPF) בנוורווגיה, הכפוף ישירות אליו, וכן התערבות במדיניות הקשורה לתעמולה, לגזע, לתרבות ולהנחלת תרבות (volkstumpolitische Fragen). באופן זה,

¹³ Jacobsen to Hauer, June 6 1936, Bundesarchiv, Koblenz, Hauer N1131, p. 65, 49.

¹⁴ Jacobsen to Hauer, December 12 1937, Bundesarchiv, Koblenz, Hauer N1131, p. 65, 45.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנורווגיה

הצליח הימלר לאייש את הביורוקרטיה בנורווגיה הכבושה באנשיו, שתפשו עמדות מפתח בנציבות הרייך ובתפקידים של "יועצים מומחים" ל"נאשונל סמלינג". תוך זמן קצר החל גיוס של נורווגים לזרוע הצבאית של האס.אס, וכך נסללה הדרך להפוך את נורווגיה למדינת אס.אס.¹⁵

ואולם, חשוב לציין שהקשרים בין אנשי "ראגנארוק" להימלר ולאס.אס קדמו להתפתחויות הללו. בקיץ של 1940 נסע יאקובסון לגרמניה מטעם "ראגנארוק" ובשם של כמה נורווגים אחרים, שהיו מוכרים כפרו-גרמנים וכמתנגדיו של קוויזלינג והיו מודאגים מדיווחים, שלפיהם היטלר החליט להקים בנורווגיה ממשלה בראשות קוויזלינג. בברלין נפגש יאקובסון עם הרייכספיהרר אס.אס, שלא רחש חיבה יתרה לקוויזלינג, בין היתר בגלל מידע מכפיש על המנהיג הנורווגי הפשיסט, שאותו קיבל מאז אמצע שנות ה-30 מאנשי "ראגנארוק". למרות זאת, הוא נאלץ ליידע את יאקובסון שהחלטתו של היטלר בעניין קוויזלינג סופית. ואולם, בהמשך אותה שנה שלח הימלר מכתב ליאקובסון, שבו הבטיח לו שאנשי "ראגנארוק" יקבלו בקרוב הזדמנות להיאבק על עמדותיהם במסגרת האס.אס, זאת משום שהוחלט להקים בנורווגיה מקבילה מקומית לפיקוד המרכזי של האס.אס (Allgemeine-SS) – "נורגס אס.אס" (Norges SS, האס.אס של נורווגיה), שתיקרא בהמשך "גרמאנסקה אס.אס נורגה" (GSSN, Germanske SS Norge, "האס.אס הגרמאני נורווגיה").¹⁶

לפי יאקובסון, גילם האס.אס "סוציאליזם אריסטוקרטי", אליטה נעלה של אידיאליסטים מסורים במדינות הגרמאניות. לדבריו, הארגון "נאבק למען שוויון מלא ונגד השפלה או דיכוי של העם הנורווגי, שותפו לגזע".¹⁷ ולכן, כך הוא חשב, האס.אס בכלל ושלוחתו בנורווגיה בפרט יכולים להביא תועלת במאבק נגד קוויזלינג וטרבובן. אין זה פלא, אם כן, שאנשי "ראגנארוק" התלהבו מהצעתו של הימלר. יאקובסון מונה לעורך של "גרמאנרן" (Germaneren), ביטאון של האס.אס בנורווגיה, ופר אימרשלונד היה אחד מהכותבים הבולטים בו.

אין ספק שהיה זה נאיבי מצדם לחשוב שאפשר להשתמש באס.אס כדי לקדם את מטרותיהם. ואולם, אם מתייחסים לעניין מנקודת מבטם של יאקובסון ואנשי "ראגנארוק", קל יותר להבין את עמדותיהם. הם באמת האמינו שנציונל-סוציאליסט אמיתי יהיה מחויב לסולידריות של הגזע, ועל כן יכבד את האוטונומיה ואת הייחודיות של כל אחד מהעמים הגרמאנים. מבחינתם, התנהגות פסולה של משטר הכיבוש הגרמני או שימוש לרעה בכוח מצדו נובעים מבורות בכל הנוגע לעקרונות האמתיים של הנציונל-סוציאליזם או מהתעלמות מהם.

ואכן, ההרמוניה בין הצדדים לא החזיקה מעמד זמן רב. שינוי בעמדת האס.אס בא לידי ביטוי במאי 1943,

¹⁵ See: Kott and Emberland, *Himmlers Norge*, 2012.

¹⁶ Himmler to Jacobsen, Berlin, January 1 1941, transcript, Riksarkivet, Oslo, L-sak Jacobsen.

¹⁷ Note from Jacobsen on the GSSN, undated, Riksarkivet, Oslo, L-sak Jacobsen, box 2.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורווגיה

בדו"ח שנכתב בידי איש האס.דה פריץ פולברג, ובו הוא מזהיר את החברה המדעית של האס.אס (SS Ahnerebe) שלא להזמין את אנשי "ראגנארוק" לכנס בעיר הנובר. לדבריו, אין אמנם סיבה לפקפק באידיאליזם הפאן-גרמאני שלהם, אולם באחרונה אידיאליזם זה מזהה את הנורווגים, ואותם בלבד, כעם הגרמאני האמיתי. ולכן, למעשה מדובר בגרסה של "לאומנות נורדית".¹⁸ פולברג טעה אך ורק בכך שחשב שזוהי התפתחות אידיאולוגית חדשה. הפרשנות השוביניסטית לפאן-גרמאניות ולנורדיות, ששאבה השראה מוינסנס, היתה קיימת כבר מהרגע הראשון, אולם היא הפכה למובהקת יותר כשאנשי "ראגנארוק" הבינו שהאס.אס משרת בסופו של דבר את המטרות האימפריאליסטיות הגרמניות.

מלחמת החורף הפינית

אם נחזור מעט לאחור, המשבר הראשון בין אנשי "ראגנארוק" לגרמניה הנאצית הגיע לשיא בחתימה על הסכם ריבנטרופ-מולוטוב באוגוסט, 1939, ובמלחמת החורף, שפרצה זמן קצר לאחר מכן, בשעה שכוחות הצבא האדום פלשו לשטחה של פינלנד. אנשי "ראגנארוק" הביעו תמיכה בלתי-מסויגת במאבקם של הפינים. פר אימרשלונד התנדב להילחם למענם ורבים אחרים הלכו בעקבותיו.

המלחמה וההסכם עם סטלין הביאו לביקורת חריפה על מדיניות החוץ של היטלר. ב-1940 מונה אוטו אנגלשון (1902-1982) לעורך "ראגנארוק". במאמר המערכת הראשון שכתב, הוא התייחס להסכם ריבנטרופ-מולוטוב ושאל אם "הרעיון הנורדי" הוא רק תחביב, שהגרמנים יכולים לוותר עליו ברגע שהאינטרסים שלהם בסכנה. הוא הביע צער שגם גרמניה החדשה של היטלר נגועה במחלת האימפריאליזם האוניברסלי: "אנחנו מעדיפים את הדמוקרטיה הנורווגית הפגומה ביותר על פני חיים כמדינת חסות", כתב. "נורווגיה אינה, ולעולם לא תהיה, 'תחום עניין' של מדינה אחרת. האדונים בקרמלין, בברלין ובלונדון צריכים לקחת זאת לתשומת לבם".¹⁹ אנשי "ראגנארוק" נתפשו כתומכים נאמנים של הנאציזם הגרמני, ומתקפה חריפה שכזו עוררה דאגה רבה במשרד החוץ בברלין.²⁰ עם זאת, אנשי "ראגנארוק" לא ויתרו על הפאן-גרמאניות שלהם, והעובדה שגרמניה נתפשה עתה כמי שזנחה את האידיאליזם שלה חייבה אותם לשנות אסטרטגיה ולעמוד בחוד החנית האידיאולוגית. מעכשיו, כך הם חשבו, על המדינות הצפון-גרמאניות הקטנות יותר לקחת את המושכות ולהוביל את התהליך של אחדות הגזע.

מלחמת החורף היתה חשובה במיוחד לחיבור בין אנשי "ראגנארוק" לפשיסטים אחרים בפריפריה האירופית. חברים רבים בתנועות הפשיסטיות-פריפריאליות הללו התנדבו למען הפינים במלחמה. בשבילם,

¹⁸ Hans Schwalm, 'Vermerk, SS-Hauptsturmführer Schwalm, Ahnenerbe i Oslo. Betr.: Tagung in Hannover am 13, 14. und 15. Mai 1943. Bezug: Unterredung mit SS-O'Stuf. Dr. Volberg am 6.4.1943. NS 21/805, Bundesarchiv, Berlin, copy, Riksarkivet, Oslo, PA Ingebriktzen.

¹⁹ *Ragnarok*, no. 1 (January 1940).

²⁰ Report to Auswärtiges Amt January 11940, AA, Pol.Arch, Berlin doc. no. P VI 428, 'Gez. II. Presse u. Propagandawesen Allgemein 1939-40.

טבור, גיליון מספר 8, 2017. טריה אמברלנד, "ראגנארוק", נציונל-סוציאליזם רדיקלי בנוורוגיה

היתה זו המלחמה האידיאולוגית הגדולה, המקבילה הצפון-אירופית למלחמת האזרחים בספרד. אנשי "ראגנארוק" התערבו בהתלהבות למען פינלנד, וכמה מהם אפילו התנדבו להילחם, וכך עשה, למשל, גם גוסטב סלמינס, מנהיג הארגון הפשיסטי הלטבי, "פרקונקרוסט". הפעילים הפשיסטים הללו היו שותפים להתפכחות מהיטלר ומההסכם, שנתפש בעיניהם כבוגדני, עם סטלין. לכן, כך אפשר להניח, הם חתרו לשיתוף פעולה בינלאומי בין הארגונים, שיגן עליהם מפני גרמניה ההיטלראית ואיטליה של מוסוליני.

התנגדות

בשנה הראשונה לכיבוש הגרמני של נורווגיה, אנשי "ראגנארוק" היו מעורבים בלא מעט מזימות ותככים, שנועדו להחליש את כוחו של קוויזלינג. אחרי 25 בספטמבר, 1940, בשעה שנציג הרייך טרבובן אסר כל פעילות מפלגתית למעט זו של "נאשונל סמלינג", הקרב נראה אבוד. הם היו צריכים להחליט מה תהיה האסטרטגיה שלהם, ושני העורכים, יאקובסון ואנגלשון פנו לכיוונים הפוכים. יאקובסון חבר ל"נאשונל סמלינג" ומונה לנציב אזורי במחוז אוסטפולד. לעומתו, אנגלשון בחר להיות מתנגד פעיל לשלטון הכיבוש והפך בהמשך לראש שירותי המודיעין באגף מרכזי של תנועת ההתנגדות הנורווגית. הפעילים הצעירים יותר בחרו בדרך האמצע, בשעה שהם נשארו מחוץ ל"נאשונל סמלינג", אולם ניסו להשפיע על התרבות והפוליטיקה באמצעות פעילויות, שיזמו מפלגת השלטון והרשויות הגרמניות.

חוסר שביעות רצונם התפוגג במידה רבה כשגרמניה תקפה את בריה"מ בקיץ של 1941. עתה, כך הם חשבו, מתכוון היטלר לכבד את עקרונות הנציונל-סוציאליזם. גיוסם של מתנדבים גרמאנים לשורות הוואפן-אס.אס התפרש כסימן של הפחת חיים חדשים באידיאלים הפאן-גרמאניים. כפי שצוין קודם לכן, היחסים ההרמוניים הללו בין אנשי "ראגנארוק" לאס.אס לא נמשכו זמן רב. תוך זמן קצר התברר שגיוס הנורווגים לזרוע הצבאית של האס.אס שירת גם מטרות אימפריאליסטיות גרמניות. כל זאת בשעה שהמרירות שהם חשו כלפי שלטונו המגושם של טרבובן וממשלת הבובות של קוויזלינג רק הלכה וגדלה מיום ליום.

בשלהי הקיץ של 1943 הם כבר לא היו יכולים לסבול את המצב הקיים ופנו להתנגדות פעילה. מי שיזם חלק ניכר מהפעילות היה פר אימרשלונד, שהאמין שאפשר לכרות ברית בין אנשי וואפן אס.אס נורווגים, שהתפכחו, לתנועת ההתנגדות. התכנית היתה שחברי הברית יקימו תאים קטנים, שבזמן המתאים יפתחו במלחמת גרילה נגד הכובשים ומשטרו המושחת של קוויזלינג. תכנית אחרת היתה לחטוף את קוויזלינג ולהוציאו להורג בגלל פשעיו נגד הרצון הלאומי של נורווגיה. אימרשלונד החל לגייס בני אדם למזימה הזו, אולם בגלל מותו הפתאומי תכניותיו מעולם לא יצאו אל הפועל.²¹

הקנוניה הזו, כך נראה, היתה בדיעבד מעשה טירוף. ואולם, היא עלתה בקנה אחד עם דרך החשיבה של אנשי "ראגנארוק". לפי הפילוסופיה של וינסנס, ההנהגה של מדינת הגזע העתידי צריכה להיות מורכבת

²¹ Emberland and Roughtvedt, *Det ariske idol*, pp. 429-455.

מאנשים, שנחשפו בעצמם ל"חוק סכנת המוות", והודות לכך הפכו לאצולת גזע חדשה. לא היה להם ספק שאצולת הצעירים מהזרוע הצבאית של האס.אס ומתנועת ההתנגדות צריכה לאחד כוחות, לגרש את הגרמנים מחוץ למדינה ולהוביל את המאבק נגד פלישה רוסית צפויה.

סיכום

סיפורם של אנשי "ראגנארוק" הוא סיפור על הניסיון להקים נציונל-סוציאליזם נורווגי ועצמאי. היה זה ניסיון לגשר ולשלב בין תורת גזע ופאן-גרמאניות להערצה לכל מה שנתפש כייחודי לנורווגים. זהו גם סיפור על מיזם, שנקלע פעם אחר פעם לעימותים בין האנשים שמאחוריו לגרמניה הנאצית. המרכיב האידיאולוגי המקורי, שהתגלם בפילוסופיה של וינסנס, היה שם מלכתחילה. ואולם, הוא הובלט בהדרגה ככל שהפער בין המציאות הפוליטית במשטר הכיבוש הגרמני לאוטופיה הנציונל-סוציאליסטית-מקסימליסטית של אנשי "ראגנארוק" הלך והעמיק.

ואולם, אף על פי שעימותים אלה הובילו כמה מהם להתנגדות פעילה למשטר הכיבוש, אנשי "ראגנארוק" לא נסוגו מהשקפת עולמם. לשיטתם, הנציונל-סוציאליזם הנורווגי לא היה תלוי בגרמניה של היטלר. המעבר מהשתתפות פעילה בוואפן אס.אס ושיתוף פעולה עם משטרו של קוויזלינג ורשויות הכיבוש הגרמני להתנגדות פעילה היה בעיקרו שינוי אסטרטגי. ואולם, המטרה לא השתנתה – לכוון סדר חברתי חדש, שמבוסס על תורת הגזע, גם בנורווגיה וגם בכל העולם הגרמאני.

הסיפור של "אנשי ראגנארוק" גם מראה לנו שבנציונל-סוציאליזם, בתורת הגזע הנורדית וברעיון של פאן-גרמאניות היה מגוון של פרשנויות והבדלים אידיאולוגיים, שגרמו לחיכוכים בין האס.אס לארגונים, שנתפשו כנאמנים מובהקים שלו במדינות הכבושות. בנוסף, הסיפור הזה אינו ייחודי. יש קווי דמיון רבים בין האידיאולוגיה של אנשי "ראגנארוק" לאידיאולוגיה של תנועות נציונל-סוציאליסטיות ופשיסטיות אחרות ב"פריפריה האירופית". שם נוכל למצוא פעילים, שהשתמשו ברעיונות פולקיסטיים, דתיים ודרוויניסטיים והתאימו את מושג הנציונל-סוציאליזם לתרבות ולהיסטוריה הייחודיות שלהם. בעקבות זאת, רבות מהקבוצות הללו נקלעו מדי פעם לעימותים עם גרמניה הנאצית. לכן, הגיע הזמן להתחיל לדבר על נציונל-סוציאליזם בלשון רבים ולא רק נציונל-סוציאליזם אחד ויחיד.

* טריה אמברלנד הוא חוקר בכיר במרכז הנורווגי לחקר השואה ומיעוטים דתיים באוסלו.